

Advies

Generale college voor de kerkorde

Behandeling in tweede lezing

Betreft:

Buitengewone gemeenten
(ord. 2-17a)

AZ 13-05

Generale Synode april 2013

Inleiding

De generale synode stelde in november 2012 in eerste lezing de tekst vast van een nieuwe bepaling, ord. 2-17a, teneinde te komen tot een aparte en volwaardige plek in de kerkorde voor migrantengemeenten. Aanleiding hiervoor waren ervaringen met de Pakistan-Dutch Christian Association, ook wel bekend onder de naam Urdu-gemeente. Omdat – aldus het advies van het generale college voor de kerkorde bij die gelegenheid – het criterium ‘migrantengemeente’ niet bepalend kan zijn, besloot de generale synode in ordinantie 2 een nieuwe categorie gemeenten een plaats te geven onder het hoofdje ‘buitengewone gemeenten’.

De in eerste lezing aanvaarde tekst van ordinantie 2-17a luidt:

Ord. 2-17a. Buitengewone gemeenten

- 1. Indien een gemeenschap van christenen de generale synode daarom verzoekt en deze gemeenschap instemt met het belijden van de kerk, kan de synode – gehoord de daarvoor in aanmerking komende organen van de kerk – besluiten deze gemeenschap als een buitengewone gemeente op te nemen in de kerk.*
- 2. In het besluit van de generale synode wordt – nadat daarover overeenstemming is bereikt met de betrokken gemeenschap van christenen – vastgelegd*
 - van welke classicale vergadering de buitengewone gemeente deel uitmaakt,*
 - op welke wijze door de buitengewone gemeente wordt voorzien in taken en verplichtingen zoals die bij of krachtens de ordinanties zijn bepaald, en*
 - welke rechten en verplichtingen predikanten hebben die aan de gemeente verbonden zijn op het moment dat de betrokken gemeenschap wordt opgenomen in de kerk.**De generale synode is slechts na overleg met de kerkenraad van een buitengewone gemeente bevoegd een nieuw besluit te nemen met betrekking tot deze gemeente.*
- 3. Een buitengewone gemeente wordt gerekend onder de protestantse gemeenten in de zin van artikel 11 lid 2, en heeft als zodanig rechtspersoonlijkheid als bedoeld in ordinantie 11-5-1.*
- 4. Indien de kerkenraad van een buitengewone gemeente daarom verzoekt, kan de generale synode besluiten deze gemeente vanaf een vast te stellen datum te beschouwen als een nieuwe gemeente in de zin van artikel 13, onder overeenkomstige toepassing van het in dat artikel bepaalde.*

Consideraties

Uit het overzicht van consideraties (zie bijlage) blijkt dat 36 classicale vergaderingen positief considereerden, en dat één classicale vergadering (Hoofddorp) de voorgestelde wijziging afwijst. Eén andere classicale vergadering (Kampen) considereert positief noch negatief. Acht classicale vergaderingen reageerden positief, maar brachten wel vragen en opmerkingen naar voren. Een en ander brengt het generale college tot de volgende reactie.

Voor de opmerkingen van **Alblasserdam, Ede en Goes** met betrekking tot het tijdpad voor de consideraties verwijst het college naar het rapport tweede lezing bij ord. 3-21.

Algemeen: een aantal reacties suggereert het opnemen van meer specifieke bepalingen in de tekst, in het bijzonder waar het gaat om ‘de daarvoor in aanmerking komende organen van de kerk’ in lid 1. Zo stelt **Alblasserdam** stelt als voorwaarde dat in ord. 2-17a opgenomen dient te worden dat er een door

het RCBB in te stellen onderzoek naar de financiële integriteit van de toe te laten gemeente dient plaats te vinden. Andere classicale vergaderingen (**Apeldoorn, Ede**) noemen de kerkenraden van gemeenten in het betrokken gebied. Het college merkt op bewust gekozen is voor een brede formulering die maatwerk mogelijk maakt. Elke nadere invulling kan onbedoeld limitatief uitwerken, alsof met het raadplegen van de in de tekst genoemde organen kan worden volstaan. Reeds bij de indiening van het voorstel in eerste lezing heeft het college gewezen op de noodzaak dat een besluit van de generale synode in de hier bedoelde zin een zeer zorgvuldige voorbereiding vereist. **Ede** wijst daarop terecht. De tijd zal moeten leren hoe deze bepaling in de praktijk kan worden toegepast. Dat hiermee een 'lappendeken' (zo **Hoogeveen**) ontstaat, is misschien wat erg zwaar uitgedrukt, maar inderdaad wordt het beeld veelkleuriger. Welke regels van de kerkorde voor deze buitengewone gemeenten wel en niet gelden (zie **Kampen en Hoofddorp**), wordt immers per afzonderlijk besluit vastgelegd; maar daaraan is men dan ook wel echt gebonden!

De vraag naar de mogelijke toepassing van ord. 2-18 als alternatief kwam in het rapport van het college bij de eerste lezing al aan de orde: toepassing daarvan veronderstelt dat de Urdu-gemeente primair als 'gewone' gemeente deel gaat uitmaken van de PKN, om vervolgens onder de werking van ord. 2-18 gebracht te worden. Daarmee verschuift het probleem dus slechts: erkenning van de Urdu-gemeente als een 'gewone gemeente' vereist een op dit moment voor die gemeente niet te realiseren aanpassing aan de kerkorde. Datzelfde geldt voor de suggestie van **Assen** tot aanpassing van ord. 2-13. Het door **Assen** genoemde alternatief van toepassing van ord. 14-5 had aanvankelijk ook de voorkeur van het college, maar stuit op het bezwaar dat de Urdu-gemeente reeds volledig deel uitmaakte van de GKN, zodat een associatie als een achteruitgang wordt ervaren.

Barendrecht merkt terecht op dat bij de rechten en verplichtingen van de toetredende predikanten de academische graad van alle predikanten gewaarborgd dient te blijven. De voorgestelde tekst van lid 2 (3^e gedachtestreepje) beoogt dan ook de rechten van niet academisch geschoolde predikanten van buitengewone gemeenten zo nodig te beperken. Ook hier gaat het om maatwerk, en dat maatwerk impliceert ook een onderscheid in rechten en plichten. Dat is geen rechtsongelijkheid, omdat rechtsgelijkheid niet alleen een gelijke behandeling in gelijke gevallen betekent, maar ook een ongelijke behandeling in ongelijke gevallen mogelijk maakt. Daarmee is tevens ingegaan op de vragen van **Gouda en Emmen**. Op de vraag van **Hoofddorp**, onder welke voorwaarden een predikant van een buitengewone gemeente de rechtspositie (dan wel de bevoegdheden) van andere PKN-predikanten kan krijgen, moet geantwoord worden dat daarvoor nodig is dat men aan alle kerkordelijke eisen voldoet.

De vraag van **Hoofddorp** inzake de rechtspersoonlijkheid wordt in lid 3 expliciet beantwoord. Wat de vraag van **Emmen** over de naamgeving betreft: uiteraard dient die naam onderscheidend te zijn t.o.v. andere gemeenten in de regio. Dat kan door de toevoeging 'buitengewone gemeente' afdoende geregeld worden.

Ede wijst er terecht op dat de tekst van het artikel in lid 1 een 'instemmen met' het belijden van de kerk vereist. Daarom is ook de in de classis **Kampen** geuite vrees dat er straks gemeenten zijn die naast de Bijbel nog een andere heilige schrift hebben, ongegrond.

Het generale college concludeert dat in de kerk een voldoende breed draagvlak bestaat voor de voorgestelde invoeging van een nieuwe bepaling ord. 2-17a.

Het generale college stelt voor de tekst van ord. 2-17a in tweede lezing vast te stellen conform het voorstel in eerste lezing.

Ord. 2-17a. Buitengewone gemeenten

- 1. Indien een gemeenschap van christenen de generale synode daarom verzoekt en deze gemeenschap instemt met het belijden van de kerk, kan de synode – gehoord de daarvoor in aanmerking komende organen van de kerk – besluiten deze gemeenschap als een buitengewone gemeente op te nemen in de kerk.*
- 2. In het besluit van de generale synode wordt – nadat daarover overeenstemming is bereikt met de betrokken gemeenschap van christenen – vastgelegd*
 - van welke classicale vergadering de buitengewone gemeente deel uitmaakt,*
 - op welke wijze door de buitengewone gemeente wordt voorzien in taken en verplichtingen zoals die bij of krachtens de ordinanties zijn bepaald, en*

- welke rechten en verplichtingen predikanten hebben die aan de gemeente verbonden zijn op het moment dat de betrokken gemeenschap wordt opgenomen in de kerk.

De generale synode is slechts na overleg met de kerkenraad van een buitengewone gemeente bevoegd een nieuw besluit te nemen met betrekking tot deze gemeente.

3. Een buitengewone gemeente wordt gerekend onder de protestantse gemeenten in de zin van artikel 11 lid 2, en heeft als zodanig rechtspersoonlijkheid als bedoeld in ordinantie 11-5-1.

4. Indien de kerkenraad van een buitengewone gemeente daarom verzoekt, kan de generale synode besluiten deze gemeente vanaf een vast te stellen datum te beschouwen als een nieuwe gemeente in de zin van artikel 13, onder overeenkomstige toepassing van het in dat artikel bepaalde.

OVERZICHT

van consideraties van de classicale vergaderingen betreffende het voorstel tot wijziging van ord. 2 (nieuw artikel 2-17a) (kerkordelijke verankering buitengewone gemeenten)

1. RESPONS

Bij schrijven van 28 november 2012 is aan de classicale vergaderingen, de (wijk)kerkenraden en de evangelisch-lutherse synode toegezonden het voorstel tot wijziging van ordinantie 2 (nieuw artikel 2-17a) (kerkordelijke verankering buitengewone gemeenten).

Aan de classicale vergaderingen is gevraagd de consideraties vóór 8 maart 2013 in te zenden. Aan de kerkenraden is gevraagd via de classicale vergaderingen te reageren, die deze reacties in hun consideraties kunnen verwerken. Aan de classicale vergaderingen is gevraagd niet te volstaan met doorzending van de reacties van de kerkenraden, maar daaraan in de consideraties zelf aandacht te geven.

Op 12 maart 2013 waren 46 reacties ontvangen, te weten van de classicale vergaderingen Alblasserdam, Almelo, Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Barendrecht, Bommel, Buitenpost, Delft, Deventer, Doetinchem, Dokkum, Doorn, Dordrecht, Ede, Emmen, Enschede, Flevoland, Goes, Gouda, Heerenveen, Hoofddorp, Hoogeveen, Kampen, Katwijk, Leeuwarden, Leiden, Noordoost Groningen, Nijkerk, Nijmegen, Ommen, Rotterdam I en II, Sneek, Walcheren, West-Brabant, Westerkwartier, Winterswijk, Woerden, Zeist, Zierikzee, Zoetermeer, Zutphen, Zwolle en van de Evangelisch-Lutherse Synode.

2. PROCEDURE

Alblasserdam vindt de timing van het toezenden van de stukken en de genoemde antwoordtermijn op zijn minst ongelukkig. De stukken zijn in de eerste of tweede week van december binnengekomen bij de kerkenraden. Veel classes, waaronder Alblasserdam, vergaderen in januari, mei en september. De kerkenraden vergaderen vaak niet in december, maar pas in de eerste of derde week van januari.

Ede vindt het dat het vastgestelde tijdpad erg krap is en slecht aansluit bij het vergaderschema (januari, mei, september) van de classis. Zij verzoekt voor een zorgvuldige afhandeling in het vervolg hiermee rekening te houden.

Goes geeft aan dat de tijd te krap is om in januari te kunnen considereren. Dit probleem heeft zich ook in voorgaande jaren voorgedaan. Als er oprecht belang gesteld wordt in de mening van kerkenraden en classicale vergaderingen, moet er voldoende tijd geboden worden om de wijzigingen te bespreken.

3. DE CONSIDERATIES INHOUDELIJK

a. Positief (36 reacties)

Almelo, Amsterdam, Arnhem, Bommel, Buitenpost, Delft, Deventer, Doetinchem, Dokkum, Doorn, Dordrecht, Enschede, Flevoland, Goes, Heerenveen, Katwijk, Leeuwarden, Leiden, Noordoost Groningen, Nijkerk, Nijmegen, Ommen, Rotterdam I en II, Sneek, Walcheren, West-Brabant, Westerkwartier, Winterswijk, Woerden, Zeist, Zierikzee, Zoetermeer, Zutphen, Zwolle en de Evangelisch-Lutherse Synode.

b. Positief met opmerkingen, kanttekeningen en/of vragen (8 reacties)

Alblasserdam considereert positief, onder de voorwaarde dat in het voorstel zelf opgenomen dient te worden dat er een onderzoek naar de financiële integriteit van de toe te laten gemeente dient plaats te vinden, waarbij het RCBB voor de regio van vestiging het aangewezen college lijkt, dat na toelating ook het toezicht continueert. Mocht achteraf blijken dat op dit terrein namelijk zaken niet kloppen, dan loopt de kerk het risico van reputatieschade of erger.

Daarnaast geeft zij aan dat volgens één kerkenraad

een gemeente net zo goed een plaats zou kunnen hebben onder ord. 2-18. Als dat niet kan, gaat men akkoord, maar zou dan wel graag de argumentatie weten.

Een andere gemeente zou consultatie vooraf van een eventueel bestaande gemeente op prijs stellen.

Apeldoorn stelt voor dat voordat een buitengewone gemeente wordt gesticht, de plaatselijke (wijk)kerkenraden worden gehoord. Volgens haar kunnen op deze manier spanningen tussen de bestaande en nieuw gestichte gemeente of spanningen rond het stichten van een nieuwe gemeente worden voorkomen.

In de tweede plaats stelt zij voor dat samenwerking met kerkelijke gemeenten van andere plaatselijke kerkgenootschappen tot de mogelijkheden behoort. Zij motiveert dit door aan te geven dat er plaatselijk wordt samengewerkt in verbanden waarin kerkelijke gemeenten van andere kerkgenootschappen participeren waaruit een migrantengemeente kan ontstaan.

Assen heeft geen bezwaar, maar haar voorkeur gaat uit naar aanpassing van ord. 2-13 en toepassing van ord. 14-5. Zij ziet deze aanpassing en toepassing liever dan het weer creëren van een apart type gemeente.

Barendrecht stemt in, maar onderstreept de opmerking van de Hervormde Gemeente te Sint-Anthoniepolder, inhoudend dat bij de rechten en verplichtingen van de toetredende predikanten (het derde aandachtsstreepje onder punt 2 van ord. 2-17a) de academische graad van alle predikanten gewaarborgd blijft.

Ede stemt in, maar plaatst drie kanttekeningen. 1. Er wordt in artikel en toelichting gesproken over 'instemmen met' dan wel 'dichtbij staan bij' het belijden van de kerk. 'Instemmen met' heeft haar voorkeur. 2. Er wordt gesproken over het horen van 'in aanmerking komende organen'. De classis zou graag duidelijker verwoord zien dat reeds aanwezige plaatselijke gemeenten en/of classes hierbij gehoord worden, omdat deze naar verwachting goed op de hoogte zijn van de plaatselijke situatie. En 3. Het voortraject komt weinig aan de orde. In de classis werd gevraagd om een voldoende lange en grondige kennismaking, een proefperiode of iets dergelijks om te voorkomen dat de opname in de Protestantse Kerk een teleurstelling wordt voor de gemeente of problemen veroorzaakt, waardoor de commissie voor bijzondere zorg in actie moet komen.

Emmen stemt in maar heeft wel de volgende vragen:

- worden de predikanten van deze gemeenten onder dezelfde voorwaarden gesteld als de predikanten binnen de Protestantse Kerk?;
- hoe moet een Protestantse gemeente met de naamgeving omgaan als er al twee Protestantse gemeenten in de buurt zijn? Waaraan kan men het verschil zien? En mogen deze gemeenten zich ook Protestantse gemeenten noemen?

Gouda heeft de volgende vragen:

- Gelden voor predikanten van een toetredende gemeenschap dezelfde rechten en plichten als voor de overige predikanten binnen de PKN?;
- Kan een voorganger, die via deze toetredingsconstructie predikant binnen de PKN is geworden, zich op de gebruikelijke wijze laten beroepen door een andere gemeente binnen de PKN?;
- Wat zijn de garanties dat deze ordinantiewijziging niet de weg opent naar rechtsongelijkheid onder de predikanten binnen de PKN?

Hoogeveen plaatst de volgende vraag en kanttekeningen:

- Welke eisen worden gesteld, zodat er niet een aparte lappendeken van aparte afspraken ontstaat?;
- Voorwaarde is dat men feeling heeft met onze kerk;
- Het is een opening naar andere kerken, maar kan ook spanningen geven;
- Men ziet graag een toetsing vooraf en de mogelijkheid elkaar beter te leren kennen.

c. Positief noch negatief (1 reactie)

Kampen geeft aan dat ongeveer de helft van de afgevaardigden instemde en de helft niet akkoord ging.

Degenen die instemden, brachten als belangrijkste argument naar voren dat de Protestantse Kerk de migrantengemeenten niet moet afstoten, maar deze hartelijk moet ontvangen.

Degenen die niet instemden, brachten het volgende naar voren:

- De generale synode maakt kennelijk een uitzondering voor migrantenkerken en andere groepen die tot de Protestantse Kerk willen toetreden. Welke regels van de kerkorde voor deze buitengewone gemeenten dan niet gelden, is deze afgevaardigden niet duidelijk;
- Zijn er straks gemeenten die naast de Bijbel nog een andere heilige schrift hebben, of die zonder kerkenraad functioneren?;
- Het is beter dat de generale synode in een voorstel aangeeft op welke ordinanties/regels uitzonderingen gemaakt gaan worden;
- De kerkorde is er toch niet voor niets. De regels zijn er toch om fraude en machtsmisbruik te voorkomen?;
- Straks zijn er allerlei groeperingen in de Protestantse Kerk met eigen regels en is het overzicht zoek;
- Het gezag van de kerkorde wordt uitgehold als er buitengewone gemeenten zijn die zich niet aan de volledige kerkorde behoeven te houden.

d. Negatief (1 reactie)

Hoofddorp considereert negatief op grond van de volgende opmerkingen en vragen:

- Wat gebeurt er met de rechtspersoonlijkheid van de gemeente die verzoekt te worden opgenomen in de kerk?;
- Het ontbreekt aan heldere voorwaarden, waaraan de buitengewone gemeente moet voldoen om te worden toegelaten;
- Het ontbreekt aan duidelijke voorwaarden, waaraan de voorgangers van de buitengewone gemeente zouden moeten voldoen om dezelfde rechtspositie te verwerven als de predikanten van de Protestantse Kerk;
- Wat zijn de voorwaarden, waaraan voorgangers zouden moeten voldoen (in termen van taalvaardigheid, efficiënties in de opleiding etc.) om bevoegd verklaard te worden tot de bediening van Woord en Sacramenten in andere gemeenten?

Utrecht, 13 maart 2013